

Sygnatura akt XVIII C 1800/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Poznań, dnia 27 września 2017 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu XVIII Wydział Cywilny w następującym składzie:

Przewodniczący: SSO Magdalena Horbacz

Protokolant sekr. sąd. Aleksandra Kubiatończ

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 30 sierpnia 2017 r. w Poznaniu

sprawy z powództwa

D. S.

przeciwko

(...) Związkowi (...) z siedzibą w W.

A. Z.

J. Z. (1)

R. R. (1)

R. R. (2)

o ustalenie

1. Oddała powództwo.
2. Przyznaje kuratorowi - ustanowionemu dla pozwanych R. R. (1) i R. R. (2) – r.pr. R. B. – wynagrodzenie w kwocie 3.600zł + VAT oraz kwotę 184zł tytułem zwrotu wydatków ze środków Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Poznaniu.
3. Nie obciąża powódki kosztami procesu.

SSO Magdalena Horbacz

Sygnatura akt XVIII C 1800/15

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 19 września 2015 r. powódka D. S., reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika, wniosła o ustalenie, że ze względu na nieważność: 1) oświadczenia R. R. (2) z dnia 20 września 2012 r. o zrzeczeniu się prawa użytkownika działki nr (...) położonej w miejscowości K., 2) umowy pomiędzy R. R. (2), a J. Z. (1) i A. Z. dotyczącej zapłaty za „wartość urządzeń i nasadzeń” posadowionych na działce nr (...) położonej w miejscowości K., 3) uchwały Zarządu Rodzinnego Ogrodu Działkowego w K. z dnia 9 października 2012 r. w sprawie nadania członkostwa i praw użytkownika działki J. Z. (1) oraz A. Z., prawo do działki nr (...) położonej w miejscowości K. przysługuje R. R. (2).

Nadto, powódka wniosła o zasądzenie od pozwanych na rzecz powódki kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, o ustanowienie kuratora dla osób nieznanych z miejsca pobytu – pozwanych R. R. (2) oraz R. R. (1), a także o zwolnienie powódki w całości od ponoszenia kosztów sądowych. Powódka wniosła również o zabezpieczenie powództwa poprzez ustanowienie zakazu zbywania przez A. Z. oraz J. Z. (1) prawa do działki nr (...), położonej w miejscowości K..

W uzasadnieniu pozwu powódka wskazała, że prawo do działki przysługuje R. R. (2) z uwagi na nieważność trzech wyżej wskazanych czynności prawnych składających się w jej ocenie na jeden nieważny stosunek prawny, tj. stosunek sprzedaży prawa użytkowania. Wskutek dokonania powyższych czynności został bowiem osiągnięty cel w postaci odpłatnego zbycia niezbywalnego prawa. Zrzeczenie się przez R. R. (2) prawa użytkowania działki ze wskazaniem następcy prawnego oraz podjęcie uchwały przez Zarząd Rodzinnego Ogrodu Działkowego w K. o ustanowieniu prawa użytkowania stanowi zatem obejście prawa w rozumieniu art. 58 § 2 k.c. W ocenie powódki umowa określająca sposób rozliczenia między pozwanymi została zawarta bez podstawy faktycznej oraz prawnej, tak więc jest sprzeczna z ustawą, a w związku z tym – nieważna z mocy prawa.

Z ostrożności procesowej, na wypadek niepodzielenia powyższej argumentacji, powódka podniosła, iż czynności prawne pozwanych są sprzeczne z zasadami współżycia społecznego i stanowią nadużycie prawa podmiotowego, bowiem ich działania były ukierunkowane na uniemożliwienie przeprowadzenia postępowania egzekucyjnego przeciwko małżonkom R. i R. R. (2). Nadto, zdaniem powódki, w efekcie bezprawnego działania wszystkich pozwanych utraciła ona możliwość zaspokojenia swoich roszczeń, bowiem prawo użytkowania działki nr (...) stanowiło jedyny majątek R. R. (2). Z uwagi na fakt, iż od wejścia w życie ustawy z dnia 13 grudnia 2013 r. o rodzinnych ogrodach działkowych prawo użytkowania działki zmieniło swój charakter i jest to obecnie prawo do działki korzystające z przymiotu zbywalności, ustalenie, iż przedmiotowe prawo przysługuje R. R. (2) pozwoli na skuteczne przeprowadzenie postępowania egzekucyjnego.

W odpowiedzi na pozew pozwany (...) Związek (...) z siedzibą w W., reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika, wniósł o oddalenie powództwa w całości i o zasądzenie od powódki na swoją rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Zdaniem pozwanego, zarzuty i twierdzenia powódki nie mają uzasadnionych podstaw w przepisach, stanie faktycznym zaistniałym na gruncie przedmiotowej sprawy i przedstawionym przez powódkę materiale dowodowym. W pierwszej kolejności pozwany podniósł, że rzekome działanie z zamiarem nakierowanym na przeniesienie praw do działki nie uzasadnia jego legitymacji biernej w przedmiotowym postępowaniu. Zaprzeczył, by kiedykolwiek współuczestniczył w dokonaniu nieważnych czynności prawnych. Nadto, w ocenie pozwanego, czynności wskazywane przez powódkę jako nieważne odbyły się zgodnie z przepisami prawa. Nie sposób bowiem uznać, że w świetle obowiązujących wówczas regulacji zrzeczenie się praw członkowskich czy podjęcie uchwały w sprawie przyjęcia w poczet nowych użytkowników było sprzeczne z prawem lub zmierzało do obejścia prawa. Co więcej, zapłata wynagrodzenia za nakłady na działce była normalną procedurą stosowaną przez działkowców i miała swoje oparcie w przepisach związkowych. Pozwany zaprzeczył również, by kiedykolwiek czynił z małżonkami R. ustalenia mające na celu pokrzywdzenie powódki, a jego działania były ukierunkowane na uniemożliwienie egzekucji. Biorąc pod uwagę powyższe, nie sposób również czynić pozwanemu zarzutu działania sprzecznego z zasadami współżycia społecznego.

W końcu, zdaniem pozwanego, powódka nie wykazała, by czynności podejmowane przez jego Zarząd były sprzeczne z przepisami prawa czy też zmierzały do jego obejścia. Ponadto, w ocenie pozwanego wartość nakładów na działce jest zerowa, bowiem altana na działce nr (...) przekracza dopuszczalną powierzchnię zabudowy, zaś wynagrodzenie nie przysługuje za nasadzenia, urządzenia i obiekty wykonane niezgodnie z prawem.

W odpowiedzi na pozew kurator procesowy dla nieznanych z miejsca pobytu pozwanych R. R. (1) i R. R. (2), ustanowiony zarządzeniem Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia

1 lipca 2016 r. - r.pr. R. B., wniósł o oddalenie powództwa w całości.

W ocenie kuratora procesowego, prawo, którego ustalenia domaga się powódka, nigdy nie przysługiwało pozwanej R. R. (1), a ponadto nie dokonała ona żadnej z podważanych czynności prawnych. W związku z tym powództwo wobec pozwanej winno zostać oddalone ze względu na brak legitymacji procesowej biernej. Zdaniem kuratora procesowego, w razie ustalenia, że prawo do działki przysługuje R. R. (2) egzekucja mogłaby zostać skierowana jedynie do wierzytelności

o wynagrodzenie za znajdujące się na działce nasadzenia, urządzenia oraz obiekty, zaś powódka nie wykazała, by na przedmiotowej działce takowe się mieściły i by zostały wykonane zgodnie z prawem. Biorąc pod uwagę powyższe, zdaniem kuratora procesowego, powódka nie wykazała interesu prawnego w żądaniu ustalenia istnienia prawa. Nadto, w przypadku wygaśnięcia prawa użytkowania, właściciel może obciążyć rzecz takim samym prawem na rzecz osoby trzeciej, co miało miejsce

w przedmiotowej sprawie. W ocenie kuratora procesowego, powódka sama przyznała, że kwestionowane czynności prawne były zgodne z obowiązującymi przepisami, niezgodności doszukując się jedynie w ich skutkach. Jednakże, również konsekwencje ich dokonania nie stanowiły obejścia prawa w rozumieniu art. 58 § 1 k.c. Co więcej, postanowienia umowy pomiędzy R. R. (2),

a małżonkami Z. nie stały w sprzeczności z ustawą, a jej zawarcie było uzasadnione ówczesnymi obowiązującymi regulacjami prawnymi. W końcu, powódka nie wykazała by pozwani

– działając wspólnie i w porozumieniu – dokonali poszczególnych czynności prawnych z zamiarem jej pokrzywdzenia.

W odpowiedzi na pozew pozwani A. Z. oraz J. Z. (1) wnieśli

o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powódki na ich rzecz kosztów postępowania według norm przepisanych.

Pozwani zaprzeczyli, by na dzień zawarcia umowy z R. R. (2) posiadali jakąkolwiek wiedzę na temat postępowań egzekucyjnych toczących się wobec małżonków R.. Pozwani otrzymali od R. R. (2) informację, że jego własność nie jest obciążona, a powyższe twierdzenie w chwili zawierania umowy było zgodne z prawdą. Zdaniem pozwanych, żadna z trzech podważanych czynności prawnych nie jest dotknięta sankcją nieważności, bowiem wszystkie zostały dokonane w granicach i na podstawie obowiązujących wówczas przepisów. Nadto, są to trzy odrębne czynności

i – wbrew twierdzeniom powódki - nie składają się na jeden stosunek prawny. Niezgodne z prawdą jest również twierdzenie, by pomiędzy pozwanymi istniało jakiekolwiek porozumienie czy wspólny zamiar, czego zresztą powódka nie udowodniła. Zdaniem pozwanych, powódka nie ma także interesu prawnego, bowiem w przedmiotowej sprawie nie występuje niepewność prawa lub stosunku prawnego. Powódka niesłusznie powoływała się również na zasady współżycia społecznego, bowiem wnosząc powództwo dąży do zaspokojenia się z własności należącej obecnie do osób trzecich, które nie miały nic wspólnego z jej relacjami finansowymi z małżonkami R..

Postanowieniem z dnia 23 lutego 2016 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu zwolnił powódkę od kosztów sądowych w całości oraz udzielił powódce zabezpieczenia powództwa poprzez ustanowienie zakazu zbywania przez A. Z. oraz J. Z. (1) prawa do działki nr (...) położonej w miejscowości K..

W toku postępowania strony podtrzymały swoje stanowiska w sprawie.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Pozwani R. i R. R. (2) zwrócili się do powódki oraz jej syna, M. S. (1) o udzielenie pożyczki na cele bytowe, a także rozwój prowadzonej przez siebie działalności gospodarczej. Pieniądze były pożyczane na prośbę R. R. (1) stopniowo. Łącznie, M. S. (1) pożyczył małżonkom R. kwotę 50.000 zł, a powódka – 16.500 zł.

Z uwagi na fakt, iż pożyczka nie została zwrócona, w dniu 18 września 2006 r. powódka wraz

z M. S. (1) wytoczyli powództwo o zapłatę przed Sądem Rejonowym w Gnieźnie, Wydział I Cywilny. W toku postępowania sądowego w sprawie o sygn. akt I C 370/06 strony zawarły ugodę, na mocy której małżonkowie R.

zobowiązali się solidarnie zapłacić na rzecz swoich wierzycieli kwotę 78.162 zł w siedmiu ratach wraz z ustawowymi odsetkami w razie opóźnienia w płatności którejkolwiek z rat.

Dowód: kserokopia protokołu z dnia 18 grudnia 2006 r. (k. 26-27)

Na skutek niewykonywania przez małżonków R. postanowień ugody, powódka występowała o nadanie ugodzie klauzuli wykonalności w zakresie, w jakim jej roszczenia o zapłatę rat stawały się wymagalne. Następnie, złożyła wniosek o wszczęcie postępowania egzekucyjnego do Komornika Sądowego Rewiru II przy Sądzie Rejonowym w Gnieźnie. Sprawa została zarejestrowana pod sygn. akt II KM 790/07.

W dniu 9 maja 2007 r. komornik przystąpił do prowadzenia postępowania egzekucyjnego z ograniczonego prawa majątkowego - działki nr (...) znajdującej się na terenie rodzinnych ogrodów działkowych w miejscowości K.. O powyższym fakcie, komornik zawiadomił wierzycieli, dłużników oraz Zarząd Rodzinnego Ogrodu Działkowego w K..

Dowód: klauzula wykonalności na tytule egzekucyjnym z dnia 24 kwietnia 2007 r. (k. 29), pisma komornika sądowego z dnia 9 maja 2007 r. (k. 30-31)

W dniu 5 września 2008 r. komornik wydał obwieszczenie o tym, iż w dniu 25 września 2008r. o godz. 13:00 przystąpi do opisu i oszacowania prawa użytkowania gruntu wraz z odrębnym prawem własności do budynku. Powyższe pismo zostało doręczone stronom postępowania. Po dokonaniu tej czynności, w dniu 27 października 2008 r. komornik wydał obwieszczenie o licytacji zaplanowanej na dzień 5 grudnia 2008 r., godz. 12:00. Jednocześnie podał, że suma oszacowania wynosi 137.350 zł.

Dowód: obwieszczenie komornika z dnia 5 września 2008 r. (k. 32), obwieszczenie o licytacji nieruchomości z dnia 27 października 2008 r. (k. 33)

W dniu 7 listopada 2008 r. (...) Związek (...) z siedzibą w W. złożył skargę na czynności komornika do Sądu Rejonowego w Gnieźnie, Wydział I Cywilny.

W dniu 27 listopada 2008 r. komornik wystosował do (...) Związku (...) z siedzibą w W. zajęcie prawa majątkowego – wierzytelności należnej dłużnikom z tytułu użytkowania działki nr (...) oraz własności budynku znajdującego się na działce nr (...). Nadto, wyliczył na dzień wystosowania pisma kwotę zadłużenia, na którą składało się: 70.000 zł tytułem należności głównej, 7.662,48 zł tytułem odsetek oraz 13.606,46 zł tytułem kosztów egzekucyjnych.

Z uwagi na fakt, iż Sąd Rejonowy w Gnieźnie uwzględnił złożoną przez (...) Związek (...) skargę na czynności komornika, również w dniu 27 listopada 2008 r. wydano postanowienie o zniesieniu terminu licytacji wyznaczonego na dzień 5 grudnia 2008 r. i umorzeniu postępowania egzekucyjnego z nieruchomości.

W dniu 23 stycznia 2009 r. komornik wydał postanowienie, w którym ustalił wartość zajętego w dniu 27 listopada 2008 r. prawa majątkowego na kwotę 137.350 zł, zaś w dniu 10 lutego 2009 r. skierował do wierzycieli obwieszczenie o jego licytacji, której termin wyznaczono na dzień 3 marca 2009 r., godz. 12:00.

Dowód: zajęcie prawa majątkowego z dnia 27 listopada 2008 r. (k. 34), postanowienie komornika z dnia 27 listopada 2008 r. (k. 35), postanowienie komornika z dnia 23 stycznia 2009 r. (k. 36), obwieszczenie o pierwszej licytacji prawa majątkowego z dnia 10 lutego 2009 r. (k. 37-38)

Skargę na czynności komornika w zakresie licytacji prawa majątkowego w dniu 23 lutego 2009r. złożyła R. R. (1), wnosząc o uchylenie dokonanych czynności egzekucyjnych. Skarżąca podniosła, że zostały one dokonane z rażącym naruszeniem przepisów, bowiem z uwagi na niezbywalny charakter prawa użytkowania oraz prawa członkostwa w (...) Związku (...), powyższe prawa nie mogą być przedmiotem licytacji komorniczej. Pismem z dnia 6 kwietnia 2009 r. R. R. (1) uzupełniła swoje stanowisko zawarte w skardze.

Dowód: skarga na czynności komornika z dnia 23 lutego 2009 r. (k. 41-42), uzupełnienie skargi na czynności komornika z dnia 6 kwietnia 2009 r. (k. 43-44)

Na licytacji w dniu 3 marca 2009 r. stawili się powódka oraz M. S. (1). W protokole licytacji prawa komornik stwierdził, że nabyli oni prawo użytkowania działki oraz własność budynków wraz z innymi nakładami na działce za cenę 103.013 zł. Po zakończeniu licytacji, jeszcze tego samego dnia, komornik wydał postanowienie, w którym zaliczył na poczet ceny nabycia prawa należność wierzycieli w kwocie 87.181,16 zł i ustalił koszty postępowania egzekucyjnego na kwotę 15.901,47 zł.

Dowód: protokół licytacji prawa z dnia 3 marca 2009 r. (k. 39), postanowienie komornika z dnia 3 marca 2009 r. (k. 40)

Postanowieniem z dnia 19 czerwca 2009 r. wydanym w sprawie o sygn. akt I Co 411/09, Sąd Rejonowy w Gnieźnie, Wydział I Cywilny uchylił czynności dotyczące egzekucji z ograniczonego prawa rzeczowego, tj. użytkowania działki nr (...) oraz prawa własności budynku i nasadzeń znajdujących się na tej działce. Sąd stwierdził, iż skarga nie została wniesiona w odpowiednim terminie, podzielił jednak argumentację R. R. (1), iż przedmiotem licytacji było niezbywalne prawo użytkowania. Zdaniem Sądu, niedopuszczalne było również skierowanie egzekucji do własności budynku oraz innych nakładów na nieruchomości objętej użytkowaniem, w tym nasadzeń, bowiem prawo ich własności jest prawem ściśle związanym z prawem użytkowania.

Od wyżej wskazanego orzeczenia wierzyciele złożyli zażalenie w dniu 6 lipca 2009 r. Postanowieniem z dnia 24 lipca 2009 r. wydanym w sprawie o sygn. akt II Cz 1274/09, Sąd Okręgowy w Poznaniu, Wydział II Cywilny Odwoławczy odrzucił powyższy środek odwoławczy, uznając kwestionowane orzeczenie za niezaskarżalne.

Dowód: postanowienie Sądu Rejonowego w Gnieźnie, Wydział I Cywilny z dnia 19 czerwca 2009 r. (k. 45-46), zażalenie D. i M. S. (1) z dnia 6 lipca 2009 r. (k. 47-49), postanowienie Sądu Okręgowego w Poznaniu, Wydział II Cywilny Odwoławczy z dnia 13 listopada 2009 r. (k. 50-53).

Z uwagi na fakt, iż małżonkowie R. nie posiadali innego majątku, wierzyciele podjęli próby zmierzające do pozbawienia R. R. (2) członkostwa w (...) Związku (...). Powódka oraz M. S. (1) podnosili, iż został naruszony statut (...) Związku (...) poprzez zamieszkiwanie małżonków R. na działce oraz prowadzenie na niej działalności gospodarczej. Wierzyciele prowadzili liczną korespondencję z Krajową Radą (...) Związku (...), z Okręgowym Zarządem (...) Związku (...) w P. oraz z władzami Rodzinnego Ogrodu Działkowego w K.. Ostatecznie, Zarząd Rodzinnego Ogrodu Działkowego w K. podjął decyzję, iż ze względu na brak jednoznacznych dowodów na łamanie przepisów związkowych przez małżonków R., nie ma podstaw do pozbawienia ich praw członkowskich.

Powódka wraz z M. S. (1) zwrócili się również do organów administracji publicznej o wszczęcie właściwych postępowań, a także do Prokuratury Rejonowej w Gnieźnie w sprawie ustalenia przesłanek do pozbawienia R. R. (2) praw członka (...) Związku (...).

Okoliczności bezsporne, nadto dowód: korespondencja D. i M. S. (2) z Krajową Radą (...) Związku (...), z Okręgowym Zarządem (...) Związku (...) w P. oraz z władzami Rodzinnego Ogrodu Działkowego w K. (k. 55-123), pismo prokuratora Prokuratury Rejonowej w Gnieźnie z dnia 23 stycznia 2013 r. (k. 124), pismo Prezesa Zarządu Rodzinnego Ogrodu Działkowego w K. z dnia 20 czerwca 2012 r. (k. 234),

W sierpniu 2012r. małżonkowie A. i J. Z. (2) nosili się z zamiarem sprzedaży domu położonego przy ul. (...) w G. i jednocześnie zakupu nowej – mniejszej nieruchomości. Dowiedzieli się od znajomych, że „działka (...) jest na sprzedaż”. W tych okolicznościach poznali małżonków R..

W dniu 20 września 2012 r. doszło do zawarcia umowy pomiędzy R. R. (2) oraz A. i J. małżonkami Z., której przedmiotem było przeniesienie własności urządzeń i nasadzeń posadowionych na działce nr (...) za kwotę 110.000 zł. Następnie, tego samego dnia, R. R. (2) złożył oświadczenie o zrzeczeniu się praw członka (...) Związku (...) oraz

prawa do dalszego użytkowania działki nr (...), w którym zaproponował, aby działka została przydzielona A. Z. oraz J. Z. (1). Również w dniu 20 września 2012 r. J. Z. (1) wypełnił deklarację członkowską (...) Związku (...), zawierającą wniosek o przydzielenie w użytkowanie działki nr (...).

W dniu 9 października 2012 r. Zarząd Rodzinnego Ogrodu Działkowego w K. podjął uchwałę w sprawie nadania członkostwa i praw użytkowania działki nr (...) małżonkom Z.. W tym samym dniu Zarząd wydał również decyzję o przydziale pozwanym małżonkom Z. przedmiotowej działki w użytkowanie.

Okoliczności bezsporne, nadto dowód: oświadczenie R. R. (2) z dnia 20 września 2012 r. (k. 125, 230), uchwała nr 28/2012 Zarządu Rodzinnego Ogrodu Działkowego w K. z dnia 9 października 2012 r. (k. 126, 231), decyzja przydziału działki z dnia 9 października 2012 r. (k. 232), deklaracja członkowska z dnia 20 września 2012 r. (k. 233)

O zaistniałej sytuacji oraz poczynionych w sprawie ustaleniach powódka poinformowała komornika pismem z dnia 28 stycznia 2013 r.

Wnioskiem egzekucyjnym z dnia 4 lutego 2013 r. powódka oraz M. S. (1) zwrócili się do komornika o wszczęcie egzekucji z budynku mieszkalnego wraz z nasadzeniami i urządzeniami na działce nr (...) w K. oraz z wierzytelności przysługującej pozwanym R. wobec małżonków Z. z tytułu zawarcia umowy z dnia 20 września 2012 r.

W odpowiedzi na złożony przez wierzycieli wniosek, pismem z dnia 4 lutego 2013 r. komornik poinformował, iż postępowanie egzekucyjne prowadzone pod sygn. akt KM 790/07 uległo umorzeniu z mocy prawa na podstawie art. 823 k.p.c. W dniu 7 lutego 2013 r. komornik wszczął nowe postępowanie egzekucyjne pod sygn. akt KM 219/13, w ramach którego zajął wierzytelność należną małżonkom R. od małżonków Z. z tytułu zapłaty za nakłady w postaci budynku, nasadzeń i urządzeń na nieruchomości stanowiącej ogródek działkowy nr 457 i skierował do małżonków Z. zajęcie wierzytelności, wskazując następujące kwoty zadłużenia: 76.777 zł tytułem wierzytelności głównej, 49.820,33 zł tytułem odsetek oraz 18.999 zł tytułem kosztów postępowania egzekucyjnego.

Pismem z dnia 12 lutego 2013 r. pozwani Z. poinformowali komornika, iż nie posiadają żadnych zobowiązań finansowych wobec pozwanych R.. Informację tę komornik przekazał powódce. Z uwagi na powyższy stan rzeczy, postanowieniem z dnia 18 grudnia 2013 r. postępowanie egzekucyjne zostało umorzone.

Dowód: pismo D. i M. S. (1) do komornika z dnia 28 stycznia 2013 r. (k. 127-128), wniosek egzekucyjny z dnia 4 lutego 2013 r. (k. 129), pismo komornika z dnia 4 lutego 2013 r. (k. 130), zajęcie wierzytelności z dnia 7 lutego 2013 r. (k. 131-132), akta sprawy karnej przeciwko R. i R. R. (2) o czyny z art. 300 § 2 k.k. sygn. II K 1168/14 SR w Gnieźnie,, postanowienie o umorzeniu postępowania egzekucyjnego z dnia 18 grudnia 2013 r. (k. 133)

Pismem z dnia 17 lipca 2013 r. D. i M. S. (3) złożyli do Prokuratury Rejonowej w G. zawiadomienie o możliwości popełnienia przestępstwa z art. 300 § 2 k.k. przez Zarząd Rodzinnego Ogrodu Działkowego w K., polegającego na przyzwoleniu Zarządu na zbycie przez członka (...) Związku (...) i jego małżonkę budynku wraz z urządzeniami i nasadzeniami, znajdującego się na działce nr (...), a zajętego przez komornika i oddanego przez dozór R. i R. R. (2). W trakcie przesłuchania w charakterze osoby zawiadamiającej w dniu 30 lipca 2013 r., powódka złożyła również wniosek o ściganie pozwanych R., którzy swoim działaniem uniemożliwili zaspokojenie jej wierzytelności.

Postanowieniem z dnia 12 sierpnia 2013 r. Prokurator Prokuratury Rejonowej w Gnieźnie wszczął śledztwo w sprawie udzielenia pomocy do udaremnienia wykonania orzeczenia Sądu Rejonowego w Gnieźnie poprzez zbycie zajętego mienia, tj. o czyn z art. 18 § 3 k.k. w zw. z art. 300 § 2 k.k.

Na skutek przeprowadzonego postępowania, w dniu 5 grudnia 2013 r. prokurator Prokuratury Rejonowej w Gnieźnie sporządził postanowienie o przedstawieniu zarzutów R. R. (1) oraz R. R. (2) o to, że w dniu 20 września 2012 r. w G., działając wspólnie

i w porozumieniu, w celu udaremnienia wykonania orzeczenia Sądu Rejonowego w Gnieźnie, Wydział I Cywilny, sygn. akt I C 370/06 z dnia 18 grudnia 2006 r. udaremnili zaspokojenie swojego wierzyciela D. S. i M. S. (1) poprzez zbycie na rzecz J. Z. (1) i A. Z. zajętego w dniu 9 maja 2007 r. przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Gnieźnie budynku mieszkalnego o powierzchni 85 m² posadowionego na działce nr (...) w Rodzinnym Ogrodzie Działkowym (...) w G. wraz z wyposażeniem i nasadzeniami za kwotę 110.000 zł, tj. przestępstwa z art. 300 § 2 k.k.

Dowód: akta sprawy karnej przeciwko R. i R. R. (2) o czyny z art. 300 § 2 k.k. . sygn. II K 1168/14 SR w Gnieźnie

Do października 2014 r. R. R. (2) ukrywali się przed organami ścigania.

Z tego też powodu, w dniu 16 lutego 2013 r. Prokuratura Rejonowa w Gnieźnie zawiesiła śledztwo prowadzone przeciwko nim pod sygn. akt 2 Ds. 203/13, uzasadniając przy tym, że małżonkowie R. nie posiadali stałego adresu zameldowania, ich miejsce pobytu nie było znane i najprawdopodobniej udali się za granicę. W dniu 31 stycznia 2014 r. organ ścigania wydał zarządzenie o poszukiwaniu podejrzanych w celu ustalenia miejsca ich pobytu.

Postanowieniem z dnia 22 października 2014 r. organ ścigania podjął zawieszony postępowanie, ponieważ małżonkowie R. dobrowolnie stawili się w prokuraturze tego samego dnia. W tym dniu ogłoszono im również postanowienia o przedstawieniu zarzutów i przesłuchano w charakterze podejrzanych.

Na etapie postępowania sądowego pozwani R. uczestniczyli jedynie w rozprawie, która odbyła się w dniu 10 kwietnia 2015 r.

Dowód: postanowienie o zawieszeniu śledztwa z dnia 16 grudnia 2013 r. (k. 134), postanowienie o podjęciu zawieszony śledztwa z dnia 22 października 2014 r. (k. 135), akta sprawy karnej przeciwko R. i R. R. (2) o czyny z art. 300 § 2 k.k. . sygn. II K 1168/14 SR w Gnieźnie

Wyrokiem Sądu Rejonowego w Gnieźnie z dnia 8 czerwca 2015 r. wydanym w sprawie o sygn. akt II K 1168/14, R. i R. R. (2) zostali uznani za winnych tego, iż w dniu 20 września 2012r., działając wspólnie i w porozumieniu, w celu udaremnienia wykonania orzeczenia Sądu Rejonowego w Gnieźnie, Wydział I Cywilny, sygn. akt I C 370/06 z dnia 18 grudnia 2006 r. udaremnili zaspokojenie swojego wierzyciela D. S. i M. S. (1) poprzez zbycie na rzecz J. Z. (1) i A. Z. zajętego w dniu 9 maja 2007 r. przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Gnieźnie budynku mieszkalnego o powierzchni 85 m² posadowionego na działce nr (...) w Rodzinnym Ogrodzie Działkowym (...) w G. wraz z wyposażeniem i nasadzeniami za kwotę 110.000 zł, tj. czynu z art. 300 § 2 k.k. Za popełnienie wyżej wskazanego przestępstwa wymierzono im kary ośmiu miesięcy pozbawienia wolności, zawieszając warunkowo powyższe kary na okresy: 2 lat próby (w przypadku R. R. (1)) oraz 3 lat próby (w przypadku R. R. (2)).

Dowód: wyrok Sądu Rejonowego w Gnieźnie, Wydział II Karny z dnia 8 czerwca 2015 r. (k. 274-275)

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dokumentów załączonych do akt sprawy, akt sprawy II K 1168/14 Sądu Rejonowego w Gnieźnie, akt sprawy KM 790/07 oraz Km 219/13 Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Gnieźnie A. K. (1), zeznań powódki oraz pozwanych A. Z. i J. Z. (1), a także świadka M. S. (1), Z. M. i A. K. (2).

Sąd uznał za w pełni wiarygodne dokumenty urzędowe, które stanowiły dowód tego, co zostało w nich urzędowo zaświadczone (art. 244 § 1 k.p.c.). Dokumenty prywatne korzystały z domniemania określonego w art. 245 k.p.c. Strony nie kwestionowały ich prawdziwości, ani tego, że zawarte w nich oświadczenia osób, które je podpisały od nich nie pochodzą, ponadto Sąd nie znalazł podstaw, aby czynić to z urzędu.

Sąd oddalił wniosek o przesłuchanie w charakterze świadka M. S. (1) na okoliczność przestępstwa, jakiego dopuścili się R. R. (1) oraz R. R. (2) na szkodę powódki oraz postępowania pozwanych niezgodnego z zasadami współżycia społecznego, gdyż zgromadzony materiał dowodowy był wystarczający dla zrekonstruowania stanu faktycznego sprawy i jej rozstrzygnięcia.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Powódka domaga się ustalenia, że względu na nieważność: 1) oświadczenia R. R. (2) o zrzeczeniu się prawa użytkowania działki, 2) umowy pomiędzy R. R. (2) i małżonkami Z., 3) uchwały Zarządu Rodzinnego Ogrodu Działkowego w K. w sprawie nadania członkostwa i praw użytkowania działki małżonkom Z., prawo do działki nr (...) w miejscowości K. przysługuje pozwanemu R. R. (2).

W istocie powódka domaga się ustalenia, że wskazane wyżej czynności prawne są nieważne. Powódka powołuje się bowiem na ich nieważność z mocy samego prawa (art. 58 k.c.), a celem jej powództwa jest wyeliminowanie czynności prawnych z obrotu prawnego z takim skutkiem, jak gdyby nie zostały nigdy dokonane.

Podstawą żądania powódki jest art. 58 k.c. Zgodnie z treścią tego przepisu, sankcją bezwzględnej nieważności objęte są czynności prawne: 1) sprzeczne z ustawą, 2) mające na celu obejście ustawy, 3) sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.

Pod pojęciem sprzeczności czynności prawnej z ustawą rozumieć należy niezgodność treści stosunku prawnego, jaki powstać ma w wyniku dokonania czynności prawnej, z dyspozycją obowiązującej normy prawnej w zakresie objętym hipotezą tej normy. W celu zbadania, czy czynność jest zgodna z prawem, należy porównać treść czynności – czyli prawa i obowiązki stron stosunku prawnego powstałego w wyniku dokonania tej czynności – z normami prawnymi. Istnienie stanu sprzeczności treści stosunku prawnego z ustawą ma charakter obiektywny i jest niezależne od wystąpienia czynników subiektywnych, czyli wiedzy osób dokonujących czynności prawnej o fakcie naruszenia prawa lub woli takiego naruszenia (P. Sobolewski, w: K. Osajda, Kodeks cywilny. Komentarz, Komentarz do art. 58, Warszawa 2017, Legalis).

W uzasadnieniu wyroku z dnia 25 listopada 2004 r. Sąd Najwyższy zdefiniował zaś obejście ustawy jako ukształtowanie treści czynności prawnej w sposób, który z punktu widzenia formalnego (pozornie) nie sprzeciwia się ustawie, ale w rzeczywistości (w znaczeniu materialnym) zmierza do zrealizowania celu, którego osiągnięcie jest przez ustawę zakazane (sygn. akt I PK 42/04, OSNAPiUS 2005, Nr 14, poz. 209; podobnie Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 23 lutego 2006 r., sygn. akt II CSK 101/05, Legalis nr 177873). W uproszczeniu, obejście prawa to zachowanie podmiotu prawa, który natrafiając na prawny zakaz, dokonuje innej, niezakazanej (formalnie) czynności prawnej wywołującej skutki podobne do zachowania zakazanego (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 9 sierpnia 2005 r., sygn. akt III UK 89/05, OSNAPiUS 2006, Nr 11–12, poz. 192). Oznacza to, że czynność mająca na celu obejście ustawy nie zawiera elementów wprost sprzecznych z ustawą, ale jej skutki naruszają zakazy lub nakazy ustawowe (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 23 lutego 2006 r., sygn. akt II CSK 101/05, Legalis nr 177873).

Nieważne są również czynności prawne sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, a zatem takie, w wyniku których powstaje obowiązek lub uprawnienie do postępowania zakazanego przez normę moralną czy też takie, które służą osiągnięciu stanu rzeczy polegającego na negatywnej ocenie moralnej. Ocenie co do niesprzeczności czynności prawnej z zasadami współżycia społecznego podlega przy tym nie tylko treść czynności prawnej ale i jej cel rozumiany jako stan rzeczy, który nie jest objęty treścią oświadczenia woli, ale ma być zrealizowany w następstwie wykonania uprawnień i obowiązków wynikających z dokonanej czynności prawnej i jest znany stronom czynności prawnej (P. Machnikowski, w: E. Gniewek, P. Machnikowski, Kodeks cywilny. Komentarz, Komentarz do art. 58, Warszawa 2016, Legalis). Do oceny czynności prawnej jako sprzecznej z zasadami współżycia społecznego może dojść ze względu na cel, do którego osiągnięcia czynność zmierza, rażąco krzywdzące działanie jednej ze stron, zachowanie nieuczciwe, nielojalne lub naruszające interesy osób trzecich, a przy ocenie tej konieczne jest dokonanie

wartościowania zachowania z konkretnymi zasadami współżycia społecznego w kontekście skutku prawnego (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2011 r., sygn. akt I CSK 261/10, Lex nr 784986).

Zgodnie zaś z treścią art. 189 k.p.c. powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. Z powołanego przepisu nie wynika żadne ograniczenie w wytaczaniu powództwa o ustalenie stosunku prawnego, poza interesem prawnym powoda w żądaniu tego rodzaju.

Interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. jest kategorią obiektywną. Jest to obiektywna (czyli rzeczywiście istniejąca), a nie tylko hipotetyczna (czyli w subiektywnym odczuciu strony) potrzeba prawna uzyskania wyroku odpowiedniej treści występująca wówczas, gdy powstała sytuacja rzeczywistego naruszenia albo zagrożenia naruszenia określonej sfery prawnej. Samo poczucie krzywdy czy niesprawiedliwości, nawet gdyby było uzasadnione, nie jest tożsame z interesem prawnym w rozumieniu art. 189 k.p.c. Interes prawny występuje wówczas, gdy sam skutek, jaki wywoła uprawomocnienie się wyroku ustalającego, zapewni powodowi ochronę jego prawnie chronionych interesów, a jednocześnie interes ten nie podlega ochronie w drodze innego środka (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 października 2001 r., sygn. akt I CKN 425/2000, LexisNexis nr 351299).

Przy rozstrzygnięciu niniejszej sprawy należało również zwrócić uwagę na obowiązujące w dniu dokonania kwestionowanych czynności prawnych regulacje dotyczące rodzinnych ogrodów działkowych.

Zgodnie z art. 14 ust. 1 nieobowiązującej już w chwili obecnej ustawy z dnia 8 lipca 2005 r. o rodzinnych ogrodach działkowych, (...) Związek (...) ustanawia w drodze uchwały na rzecz swojego członka bezpłatne i bezterminowe prawo używania działki i pobierania z niej pożytków (użytkowanie działki). Na mocy ust. 2 powyższego przepisu, użytkowanie działki jest użytkowaniem w rozumieniu kodeksu cywilnego, które w świetle art. 254 k.c. jest niezbywalne. Zgodnie z art. 15 ust. 2 wyżej wskazanej ustawy, nasadzenia, urządzenia i obiekty znajdujące się na działce, wykonane lub nabyte ze środków finansowych użytkownika działki, stanowią jego własność. Wedle zaś art. 31 ust. 1 i 2, przydział działek w rodzinnych ogrodach działkowych należy do (...) Związku (...), zaś zasady przydziału określa statut.

Z kolei, zgodnie z § 13 ust. 1 Statutu (...) Związku (...) uchwalonym przez VII Krajowy Zjazd Delegatów (...) w dniu 6 kwietnia 2006 r. ze zmianami, przyjęcia w poczet członków zwyczajnych i przydział działki w ROD następuje na mocy uchwały zarządu ROD. No mocy § 30 ust.1 pkt 2 wyżej wskazanego aktu, członkostwo w (...) wygasa w razie zrzeczenia się na piśmie członkostwa w (...). W przypadku wygaśnięcia członkostwa z powyższej przyczyny, pierwszeństwo w nadaniu członkostwa zwyczajnego i przydziale działki ma współmałżonek nie będący członkiem (...), a w dalszej kolejności osoba bliska wskazana jako następcą oraz pozostałe osoby bliskie (§ 31 ust. 1 Statutu). Jednocześnie, akt ten nie przewiduje możliwości wskazania jako następcy osoby nie będącej osobą bliską.

Na mocy § 70 ust. 1 Regulaminu Rodzinnego Ogrodu Działkowego uchwalonego przez Krajową Radę (...) Związku (...) w dniu 7 kwietnia 2004 r., członek (...), któremu przydzielono działkę, obowiązany jest zapłacić poprzedniemu użytkownikowi uzgodnioną wartość, będących jego własnością urządzeń i nasadzeń znajdujących się na działce. Powyższą wartość zwraca się osobie uprawnionej po przydzieleniu działki nowemu członkowi Związku i wpłaceniu przez niego ustalonej sumy odpowiadającej tej wartości (§ 88 ust. 1 Regulaminu).

Z kolei, wedle dyspozycji art. 66 pkt 2 obecnie obowiązującej ustawy z dnia 13 grudnia 2013 r. o rodzinnych ogrodach działkowych, prawo używania działki i pobierania z niej pożytków (użytkowanie działki) ustanowione na podstawie art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 8 lipca 2005 r. o rodzinnych ogrodach działkowych, przekształca się w prawo do działki, ustanawiane w drodze umowy dzierżawy działkowej. Z kolei, na mocy art. 41 ust. 1 nowej ustawy o rodzinnych ogrodach działkowych, działkowiec w drodze umowy może przenieść prawa i obowiązki wynikające z prawa do działki na rzecz pełnoletniej osoby fizycznej. Prawo do działki jest więc prawem zbywalnym, a więc może podlegać egzekucji (art. 831 § 1 pkt 3kpc a contrario).

W końcu, zgodnie zaś z art. 11 zd. 1 k.p.c., ustalenia wydanego w postępowaniu karnym prawomocnego wyroku skazującego co do popełnienia przestępstwa wiążą sąd w postępowaniu cywilnym.

Przenosząc powyższe na kanwę niniejszej sprawy, uznać należy, iż powództwo nie zasługuje na uwzględnienie.

Pełnomocnik powódki sformułował żądanie: o ustalenie, że prawo do działki nr (...) położonej w ROD K. przysługuje R. R. (2).

W ocenie Sądu istnieją przesłanki do stwierdzenia nieważności umowy sprzedaży nakładów (naniesień) w postaci budynku o powierzchni użytkowej ok. 85m² posadowionego na gruncie stanowiącym działkę nr (...) w ROD K. wraz z pełnym wyposażeniem i nasadzeniami, zawartej w dniu 20 września 2012r. pomiędzy R. R. (2) oraz J. Z. (1) i A. Z., na podstawie której R. R. (2) w tym samym dniu przekazał przedmiot umowy wraz z kluczami nabywcom jak również uchwały Nr 28/2012 z dnia 9 października 2012r. Zarządu ROD K. w sprawie nadania członkostwa i prawa użytkowania działki pozwanym J. Z. (1) i A. Z., o czym w dalszej części uzasadnienia, ale ustalenia w tym zakresie nie mogły wpływać na ustalenie ważności bądź nieważności zrzeczenia się prawa do działki przez R. R. (2).

Nawet gdyby powódka żądała ustalenia nieważności opisanych 3 czynności prawnych (a domaga się ustalenia, że prawo do działki przysługuje R. R. (2)) to ustalenie w tym zakresie nie wpływałoby na ocenę ważności dokonania przez pozwanego zrzeczenia się prawa do działki gdyż są to czynności odrębne. Z tej przyczyny nie można uznać, że doszło do nieważnego zrzeczenia się prawa użytkowania działki przez R. R. (2) ani, że prawo do działki przysługuje pozwanemu R. R. (2).

Jedynie stwierdzenie nieważności oświadczenia o zrzeczeniu się ma bezpośredni wpływ na ważność uchwały i umowy ale nie odwrotnie.

Ocena skutków zrzeczenia się prawa do działki przy ustaleniu ewentualnej nieważności umowy zbycia nakładów oraz uchwały nie jest przedmiotem niniejszego postępowania.

W ocenie Sądu pozwany R. R. (2) nie mógł sprzedać pozwanym małżonkom Z. nakładów (naniesień) na działce nie tylko z tej przyczyny, że przepisy nie przewidywały możliwości zawarcia powyższej czynności prawnej (można było jedynie rozliczyć ich wartość), ale również dlatego, że zawierając powyższą umowę nie mógł zagwarantować tym osobom, że (...) przydzielili im tę właśnie działkę. Warunkiem zawarcia wiążących uzgodnień było dokonanie przez (...) przyjęcia w poczet członków i przydziału działki na mocy uchwały zarządu (...) na podstawie § 13 ust.1 statutu. Tymczasem pozwani – strony umowy sprzedaży z dnia 20 września 2012r. – nie ustalili zasad rozliczenia nakładów zgodnie z zapisem § 70 regulaminu - który stanowi, że dopiero po przydzieleniu działki, członek (...), obowiązany jest zapłacić poprzedniemu użytkownikowi uzgodnioną wartość, będących jego własnością urządzeń i nasadzeń znajdujących się na działce, a jeżeli bezpośrednio rozliczenie pomiędzy poprzednim i nowym użytkownikiem jest niemożliwe z przyczyn niezawinionych przez nowego użytkownika lub gdy poprzedni użytkownik ma zobowiązania finansowe w stosunku do ogrodu, nowy użytkownik przekazuje należność za urządzenia i nasadzenia zarządowi – lecz zawarli umowę sprzedaży urządzeń i nasadzeń. Ponieważ korzystanie z rodzinnego ogrodu działkowego odbywało się na podstawie użytkowania w rozumieniu Kodeksu cywilnego, które zgodnie z jego art. 254 było niezbywalne to niezbywalność oznaczała pozbawienie osoby uprawnionej przeniesienia prawa na inne osoby, a wszelkie umowy lub inne czynności mające na celu przeniesienie prawa były nieważne. Zgodnie z art. 15 ust.2 o rodzinnych ogrodach działkowych nasadzenia, urządzenia i obiekty znajdujące się na działce, wykonane lub nabyte ze środków finansowych użytkownika działki, stanowiły jego własność. Prawo własności w tym przypadku nie było prawem samodzielny, ale ściśle związanym z prawem użytkowania, więc niedopuszczalna prawnie była sytuacja, w której inna osoba byłaby użytkownikiem nieruchomości, a inna właścicielem budynków i nasadzeń.

Najdalej idącym zarzutem powódki jest twierdzenie, że pozwany R. R. (2) nie mógł się skutecznie zrzec prawa użytkowania działki na 457 położonej w miejscowości K. gdyż skutek podjęcia ww. czynności wraz z podjęciem uchwały przez ROD w K. o ustanowieniu na rzecz małżonków Z. prawa użytkowania działki, w krótkich odstępach czasu

doprowadził do tego, że dłużnik powódki przeniósł na osoby trzecie prawo z mocy ustawy tj.art.254 kc niezbywalne. Z tego względu czynności te, w ocenie powódki, stanowiły obejście przepisów ustawy i są dotknięte sankcją nieważności.

W tym zakresie, w ocenie Sądu, zarzut powódki jest niezasadny. Zgodnie z § 77 regulaminu rezygnacja z członkostwa (...) i prawa użytkowania działki następuje przez złożenie w zarządzie pisemnego oświadczenia członka (...) o zrzeczeniu się członkostwa (...) i prawa użytkowania działki. Jeżeli współmałżonek składającego oświadczenie nie jest członkiem (...) konieczna jest jego pisemna i potwierdzona zgoda na rezygnację z użytkowania działki. W aktach sprawy II K 1168/14 – k. 24 – znajduje się oświadczenie R. R. (2) z dnia 20 września 2012r. o zrzeczeniu się praw członka (...) oraz prawa użytkowania działki (...). R. R. (2) przekazał do dyspozycji zarządu powyższą działkę oraz zawniósł aby przydzielić ją pozwanym małżonkom Z., z którymi, jak podał, uzgodnił wartość urządzeń i nasadzeń. Oświadczenie podpisała również żona R. R. (5) R.. Na podstawie powyższego oświadczenia, które wpłynęło do ROD członkostwo R. R. (2) wygasło w oparciu o przepis § 30 ust.1 pkt 2 Statutu. Wobec powyższego dla ROD zaktualizował się obowiązek wynikający z brzmienia § 31 ust. 2 i 3 Statutu tj. nadanie członkostwa zwyczajnego i przydzielenie działki osobie bliskiej, a w dalszej kolejności osobie z listy oczekujących. Pozwany (...) nie wykazał aby w oparciu o powyższą procedurę nastąpiło przyjęcie małżonków Z. w poczet członków.

Wyrok Sądu Rejonowego w Gnieźnie z dnia 8 czerwca 2015 r. wydany w sprawie o sygn. akt II K 1168/14 nie dotyczy zrzeczenia się prawa do działki i jego ustalenia nie mogą być wiążące dla Sądu w niniejszym postępowaniu.

Uznając, że oświadczenie pozwanego R. R. (2) z dnia 20 września 2012r. o zrzeczeniu się prawa użytkowania działki nr (...) położonej w miejscowości K. było skuteczne prawnie, a powódka nie wykazała, aby było sprzeczne z ustawą, miało na celu obejście prawa bądź było sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, żądanie powódki o ustalenie, że prawo do działki przysługuje R. R. (2), nie mogło zostać uwzględnione.

O kosztach Sąd orzekł na podstawie art. 102kpc uznając, że trudna sytuacja życiowa i majątkowa powódki daje podstawy do nieobciążenia powódki kosztami procesu.

Przyznanie kuratorowi pozwanych r.pr. R. B. wynagrodzenia nastąpiło na podstawie §1 i 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie określenia wysokości wynagrodzenia i zwrotu wydatków poniesionych przez kuratorów ustanowionych dla strony w sprawie cywilnej z dnia 13 listopada 2013r. (Dz.U z 2013r., poz.1476) oraz rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (tekstjedn: Dz.U. z 2013r., poz. 490).

SSO Magdalena Horbacz